

Kulturbarometer visar hur svenskarnas musiksmak

Lusten att lyssna bara

Av **INGMAR GLANZELIUS**

Svenskars intresse för musik är ett snöskred som mitt i växtvärken ändrar utseende. Mozart har i dag lika många beundrare som Lill Lindfors, Bruce Springsteen och Vikingarna. Evert Taube är oss inte kärare än Björn Afzelius.

Redan 1967 kom Göran Nylöfs pionjärundersökning "Musikvanor i Sverige" (SOU 9). Nu gör han tillsammans med Jan Nordberg en kulturbarometer som visar vilken musik vi säger att vi gillar, och hur smaken ändrats under dessa tjugo år (SR PUB/Kulturrådet).

Undersökningen kan inte uttala sig om vår lycka och fasa i samband med musik. Inte heller om musik omstörtar våra liv, eller glöms som en fis i vinden. Den mäter varken vår nyfikenhet eller lättja, bara våra inlärdas föreställningar. Jag kikar i tabellerna som i nyckelhål och ser vad som är inne och ute och nästan aldrig stämmer på en enskild människa. Vår mun kan ha lärt sig namnet på en favorit, medan själen i lönn kuttrar med helt andra.

Men att se sin kärlek förkortad

För drygt 20 år sedan kom Göran Nylöfs pionjärundersökning om musikvanorna i Sverige. Nu är han med och gör en kulturbarometer som visar vilken musik vi säger att vi gillar.

till en siffra kan vara rolig nytta. Fakta nedan är från undersökningarna, artiklar av Göran Nylöf i Tonfallet (3/88), tidskriften Kulturrådet (6/88) och från samtal med honom. Åsikterna är mina.

Varje dag sätter en genomsnittssvensk på en skiva eller ett band och lyssnar under 45 minuter. De som verkligen lyssnar på kassett håller på 69 minuter om dan, skivlyssnare 75 minuter. Då räknas ändå inte det som vi dessutom råkar höra i radion.

För arton år sedan orkade vi inte mer än 10 minuter.

Att lyssna i apparat har inte minskat lusten att gå hemifrån till en konsert. På tio år har 1,4 miljoner människor tillkommit som konsertpublik i Sverige! Hälften går till vanlig konsertlokal, resten till idrottsplatser, förening, kyrka och pub.

Däremot spelar vi inte själva mer än för tjugo år sedan.

En av fem trakterar ett instrument, i skolåldern ännu fler. Men den musik de får spela i skolan är inte alls vad de frivilligt lirar på fritid, så när de går ut skolan slutar de flesta att spela. Den enorma satsningen på kommunala musikskolan sätter alltså inga djupa spår i vuxenlivet, utom möjligen att den som en gång spelat sedan lyssnar mer uppmärksam. Eller med större vämjelse.

Nästan en halv miljon sjunger regelbundet i en kör!

Rock ansvarar för den största ökningen. Dels börjar detta intresse allt längre ner i åldrarna, dels håller det i sig en bra bit upp i medelåldern där många ännu hör Elvis och Beatles men inte många nämner ABBA. Äldre har i dag rent allmänt ett ungdomligare beteende än förr.

Intresset för klassiskt är ungefär som för tjugo år sedan och har spritt sig till nya socialskikt. De flesta som hejar på denna musikform har fortfarande ovanligt hög utbildning och nämner nästan bara Mozart och Beethoven, knappt några svenska tonsättare och inga modernare än från 30-talet.

Jazzpubliken håller också ställningarna men blir äldre, liksom dess idoler som i huvudsak är Armstrong, Ellington och Goodman. En statistisk jazzvän

Rock svarar för den största ökningen av musiklyssnandet. Intresset för Elvis Presley håller i sig en bra bit upp i medelåldern.

hör hellre skivor hemma än ute i verkligheten.

Vid 60-talets början bestod folkmusikens vänner mest av lågutbildade pensionärer på landet. Tio år senare är de högutbildade ungdomar i storstäder, särskilt i Stockholmstrakten.

Även visans vänner är lika många som för tio år sedan men nu i regel över 30 år. Yngre föredrar sångare som lutar åt rock. Taube och Afzelius är statistiskt jämbördiga, Taubes beundrare en förvånansvärt liten härsman äldre.

För hundratals år sedan förekom musik bara ihop med annan verksamhet som bröllop, begravn-

Varje dag lyssnar genomsnittssvensken på en skiva eller ett band 45 minuter, den verkliga skivlyssnaren 75 minuter.

Folkmusikens vänner lockar i storstäder, särskilt i Stockholmsriksspelman.

ning, fest och arbete. Så lanserades den borgerliga klassiska musiken tanken om ren musik som bara fick uppfattas genom öron och inte blandas med vardagliga fittigheter.

Nu är funktionsmusiken å på stark tillväxt, och den mer musiken hör vi ihop med utgången. Under den senaste månaden har 30 procent av svenskarna — även äldre! — varit ute och dansat. 1965 hette hjälmlularbo, nu är det Vikingarna.

På landet har jag en gran som stolt hävdar att han inte har skillnaden mellan Jussi Björlin och dragospel och säger öppet han köpt en stereo bara för

ändrats under 20 år växer och växer

Intresset för klassiskt har spritt sig till yngre och till nya socialskikt. Mozart är en av favoriterna.

Den mesta musiken hör ihop med umgänge. Under den senaste månaden har 30 procent av alla svenskar varit ute och dansat. Nu heter hjälten inte längre Jularbo utan Vikingarna.

Foto: ULF RYD

Foto: OLLE WESTER

Även högutbildade ungdomar i anstrakten. Åsa Jinder är populär

Jazzpubliken håller ställningarna men blir äldre och hör hellre skivor hemma än ute. Louis Armstrong är en av idolerna.

Bland visans vänner är Evert Taube och Björn Afzelius statistiskt jämbördiga.

Foto: LARS EPSTEIN

Nästan en halv miljon svenskar sjunger regelbundet i kör. Däremot spelar vi inte själva mer än för 20 år sedan.

överglänsa en som köpt en dyr traktor. Han tillhör de tio procent svenskar som inte vill veta av någon musik allt.

När jag om jularna skickar några olikartade skivor till min sommarkompis skvallrar hans mamma att han sitter och njuter av dem om nätterna när han tror att ingen ser honom.

Utan bevis påstår jag att mycket svensk musiknjutning tillkommer på det sättet: man gillar musik från vänner man litat på.

Den allt övervägande orsaken till vår musiksmak kan man minst av allt lita på. Enligt Göran Nylöf styrs vi helt klart av en

dominerande musikindustri som i samarbete med radio, TV och tidningar hårdlanserar den musik som är lättast och mest lönsam för dem.

Vår valfrihet är en myt, precis som en amerikansk forskare hävdar om USA. Vi kan helt enkelt inte välja den musik vi kanske skulle älska, eftersom utbudet i praktiken är smalt och ensidigt, annat än som gisslan på undanskymd plats i medierna. Bara fem procent antyder intresse för icke-västerländsk musik. Mest ensidiga är de som annars har mest öppet sinne: barn under 15 år.

För tio år sen var Svensktoppen större än engelskspråkig

rock. Nu är det tvärtom, och svenska artister får större framgång om de sjunger på engelska.

Detta innebär vidare att mer än hälften håller sig till en enda musiksort. Skolgrabbar gillar bara hårdrock, skolflickor bara schlagerdisco. Lärarna har ingen chans mot musikindustri och medier.

Bara en av tio bryr sig om mer än en enda musiksort. De mest mångsidiga är välutbildade äldre och yngre kvinnor med deltidsjobb, särskilt i Stockholm.

Samtidigt är gräset om olika musiksorter inte längre så gällt. Toleransen mellan till exempel klassiskt och rock har ökat, om det sedan beror på ömsesidig

vidsyn eller likgiltighet vet inte statistiken.

Detta är en vacker bild av svenskt musikliv: fler lyssnar, oftare och längre än förr, särskilt unga kan mer om musik än någon tidigare generation, utbudet är enormare än någonsin.

Bildens baksida är vemodigt utbudet och lyssnandet är ensidigare. Våra hjärtan slår på en kana som andra frusit åt oss. Det kanske inte är musiken vi söker, utan en förevändning att skydda oss mot det okända.

På tvärs mot statistik kryllar svenska stugor av folk som tjurigt söker och njuter sin egen älskade. Om denna önskedröm saknas siffror